

L'OMBRA DE VERDAGUER A LA VALL FOSCA
Isidor Cònsul

- I -

Com acostuma a passar amb les idees forassenyades, a l'origen del món hi va haver la taula d'un restaurant, unes llaunes de caragols i un parell d'ampolles de vi de Raimat. Poseu que feia un dia lluminós de mitjan juny, que faltava una setmana i escaig per a la trobada d'escriptors al Pirineu que, aquest 2002, ens havia de dur a gambar pels aspres elèctrics de la Vall Fosca, i que, al punt del migdia, havíem presentat, als mitjans de comunicació, el programa d'actes amb el cartell de convidats, el llibre de l'encontre anterior, *Parnassius Apollo*, i una bella antologia de textos literaris sobre la Vall Fosca aplegats per Pep Coll. Enllestida la feina, vam trobar-nos a dinar a Can Miquel per polir detalls i passar el ribot a les últimes aspreses del programa. Vam seure a la taula rodona de la dreta del menjador i, si ho recordo bé, érem vuit: la parella dels mandarins, Ferran Rella i Ramon Sistac, un quartet d'intendents (Pep Coll, Albert Turull, Miquel Pueyo, i Miquel Viladegut) i el cònsol barceloní.

Mentre ens barallàvem amb la salsa i els caragols, vam tractar el primer dels dos punts del programa que s'havien d'ajustar: Pep Coll havia plantejat la possibilitat d'una excursió optativa que, rere l'ombra de Verdaguer, grimpés fins al cim del Tort o del Montsen. Hi havia divisió de criteris sobre l'excursió i el parer gremial dels capitans tendia a oposar-s'hi per no disgregar, deien, el grup. Deu dies després, a l'hora de la veritat, la pujada al Tort només la vam dur a terme mitja dotzena dels participants a l'encontre, i va quedar ben clar, d'altra banda, el fracàs dels meus esforços per aconseguir-hi una participació més nodrida. En canvi, i mentre començaven a entrar els segons plats, sí que hi va haver consens a arrodonir, amb una vetllada literària, el sopar del segon dia que quedava coix. El record ens feia avinents les imatges de l'homenatge a Jordi Pàmias, d'anys enrere, i la bella estona de sobretaula que vam passar amb el joc de la coincidència de lectures, aparentment per sorpresa, que sempre sortien de la pedrera nostàlgica del poeta de Guissona. L'efemèride d'enguany imposava la lògica de recordar Verdaguer i triar la seva obra com a eix de la vetllada. Per això se'm va encomanar que hi anés pensant, amb allò que qui no té feina el gat pentina, i que els cansats són els que fan la feina.

Les hores aprofiten els moments de bonhomia per empaitar-se de pressa, i les d'aquell dinar van volar sense adonar-nos que les postres i el cafè corrien carrer avall i que havia començat el degoteig de comiats cap als negocis de la tarda. La proposta em va sortir, encara no sé com, quan era a punt de tocar el dos cap a Barcelona, i en un moment que ens havíem quedat sols, en un racó de la taula, amb en Ferran Rella. No sé com rediantre va anar tot plegat, per més que la consciència m'avisí que va sortir de l'ànima de l'estómac i per la suma amable que donen un dinar cordial, la bondat d'una conversa amb amics i la torna punyetera de l'"orujó" que només havia d'ajudar a pair els caragols. Vaig sentir-me dir, com un absurd acudit d'emblanquinador, que, si em trobava una sotana, em disfressaria de Verdaguer per dirigir la lectura, en la sobretaula d'aquell segon sopar de la trobada. Això sí, ho havíem de mantenir en estricte secret.

Una hora després, passada la Panadella, ja ni me'n recordava, i el cap se me n'anava, més endavant que el cotxe, cap a la pila dels temes pendants que m'esperaven a l'editorial. L'endemà i els dies següents, immers en el trebolí de la feina, me'n vaig oblidar del tot, fins que un matí, passat Sant Joan, un missatge sorneguer del capità Rella em feia saber, via correu electrònic, que ja tenia la sotana, que em trobaria, també, un paraigua i una maleta, i que la cosa continuava en secret entre ell i jo. Vaig maleir el Raimat, els caragols i l'"orujó", i, sense saber què fer, em vaig posar en la disposició de veure-les venir sense amoïnar-m'hi gaire.

- II -

La pel·lícula de les fotos és qui mana i deixa prou clar, d'altra banda, que tot plegat no fou cap somni. Veure-les venir vol dir veure-les venir i, d'ençà l'email, vaig optar per deixar-me endur pel corrent i anar a la deriva de la dinàmica dels fets sense posar-hi més nervis dels estrictament necessaris. Per això, els problemes de debò van començar a treure el nas el mateix dissabte del show en constatar que el més calent era a l'aigüera i que, fet i fet, no em va vagar de posar-m'hi fins passada la calamarsada que va entretenir-nos el dinar. Rere la lliçó del Dant, la primera cosa fou aprofitar la visita a l'infern de la central de Cabdella per fer una primera enquesta, entre explicacions tècniques, turbines i màquines de fer llum, sobre els qui estaven disposats a llegir alguna cosa, per saber què llegirien, i si acceptaven cap suggeriment verdaguerià. Ja cap al vespre, tampoc no vaig perdre els estreps quan l'alcalde de la Torre de Cabdella se m'adreçà, discretament i amb rialla de complicitat, per dir-me

quan volia la sotana, i si m'abellia d'emprovar-me-la abans en una de les dependències de l'ajuntament on s'acabava de fer la sessió, diguem-ne acadèmica, de l'encontre. M'anava curta i estreta, com ja m'ho temia, però podia cordar-me-la sense esforç si, prèviament, feia aquell exercici, més mental que no pas eficaç, d'encongir el pit i tirar la panxa endins.

Una estona abans de passar per l'emprovador, m'havia anat com l'anell al dit comprovar que la sala de l'acte acadèmic era plena de gom a gom i sense cap necessitat, doncs, d'haver-hi de fer número, com altres anys. Assegut al terra, al replà de l'escala, davant de la paradeta de llibres dels encontres anteriors (*Cua de bou, Te de roca, Set Claus ...*), escoltant de lluny, primer, la música de la conferència de Josep Vallverdú, després, la presentació dels llibres i, per acabar, els protocols dels responsables polítics i culturals, vaig tenir la xamba d'aprofitar l'estona i apuntar quatre idees, a mena de guió, per a l'actuació de la sobretaula del sopar. Em deia a mi mateix que, posats a fer teatre, i atès que havia acceptat de fer el paperot d'una manera tan inconscient, era millor sortir-se'n amb una mica de decòrum i dignitat. I si havia previst d'imitar Verdaguer, no n'hi havia prou, només, disfressant-me amb una sotana.

Va ser així que vaig començar a escriure i a adonar-me que m'ho passava pipa. Sobretot, així que vaig tenir feta l'arrancada, la salutació inicial:

“Jesús, Josep i Maria, siau sempre en la nostra companyia!. Grans mercès per la seva assistència, estimats amics i confreres. Com els agraeisc que hagin vingut! I com agraeisc, lloat sia Déu, aquesta trobada amb els nous trobadors del segle XXI, aimadors, com jo mateix de la llengua i de les glòries catalanes. Que el Sagrat Cor de Jesús els acompanye sempre i els guie en aqueix món difícil, ple d'enrenous i perills, i amb el maligne sempre a l'aguait. Sí, sí, no se'n riguen... Prou que me n'he adonat que lo món està malalt i que vostès, per desgràcia, són de la passa dels descreguts. Déu sobretot! Lloat sia per sempre el seu Sant Nom. Tard o d'hora ja comprendran que tot s'ensorra si falla el puntal sagrat de la religió. Ara que puc mirar-m'ho des de fora, prou que ho veig més clar, i encara avui em mantindria en els versos finals de mon celebrat poemeta a la ciutat de Barcelona:

*Lo teu present esplèndid és de nous temps aurora;
tot somniant fulleja lo llibre del passat;
treballa, pensa, lluita; mes creu, espera i ora.
Qui enfonsa o alça els pobles, és Déu que els ha creat.*

Rere la falca d'aquesta entrada, ja només calia un apunt de presentació per a cadascun dels lectors (Albert Turull, Josep Piera, Miquel Viladegut, Xavier Macià, Ramon Sistach, Romi Porredon, Pep Coll, Àlex Broch, Jordi Font Agustí, Emili Bayo i Josep Borrell), mirant de lligar-lo amb els textos que havien triat per llegir. Bo i sabent, però que les lectures no eren només de Verdaguer. I així, quasi febrosament i a contra rellotge, m'anaven sortint comentaris que, a tall d'exemple, anaven més o menys així:

Bellíssim i corprenedor aquest text que ens ha llegit lo discret senyor Josep Piera, que ve de Gandia, amb el també escriptor Ignasi Mora, de qui m'han dit que té una literatura intensa, lloat sia Déu! I que han pujat de vora mar fins a aquestes muntanyes tan estimades. Ara que dic "Vora mar", recordo un poema amb aquest títol, potser dels que més ha estimat mon pobre cor. L'escriguí a Caldetes, l'any 1886, tornat ja de mon viatge a Terra Santa, i pobre preludi, ara ho veig, de mon llarg i dolorós calvari: ... "Per què, per què, enganyosa poesia m'ensenyes a fer móns"? Es veu que el vol llegir lo xamós Miquel Viladegut, que estima les muntanyes de la banda d'Aragó ... beneïda sigui la Verge de les Ares, a l'ombra del Turbó. Jo el dibuixí, el tossal de Turbó, i em passejé pels seus bells encontorns, l'estiu de 1883, quan esperava, a Boí, per passar a la Vall d'Aran i ser a Montgarri el dia de l'aplec de la Mare de Déu d'agost

I així anar fent, que diu el clàssic, un perfil rere l'altre, ara un poema i després el següent, esperant que arribés l'hora de la veritat i que s'aixequés el teló de l'espectacle. Amb la certesa que l'hora arribaria, és clar, perquè en aquest món tot arriba.

Recordo aquell sopar com una delicada experiència plàstica i gastronòmica, amb uns plats de presentació manyaga, alhora subtil i lluminosa, que semblaven pintures breus, i uns continguts de qualitat treballats la dignitat d'un bon ofici. A les postres, amb un nus a l'estómac, vaig sortir discretament del menjador, i hi tornava a entrar, al cap de deu minuts, ensotanat, amb una maleta de cartó que m'havia dut Joan Blanco, a la mà esquerra, i un paraigua de pastor, préstec d'una autoritat local, a la dreta.

Que comenci la festa, va dir algú! I la festa, efectivament, va començar, amable i distreta, amical i divertida. La podeu seguir en la seqüència de fotos que acompanya aquest paper. I trobo que, vista ara en la distància, tampoc no va quedar tan malament, oi?

Isidor Cònsul